

Aktsiaseltsis Tallinna Sadam võimalike korrupsiooniriskide tuvastamiseks moodustatud uurimiskomisjoni 3. mai 2016. a istungi päevakorrapunkti 3 juures toimunud arutelu üleskirjutus

Komisjoni istungile oli kutsutud AS Tallinna Sadama endine nõukogu liige Hillar Teder.

Artur Talvik

Millal ja kuidas algas sinu nõukogu liikme karjäär AS Tallinna Sadamas?

Hillar Teder

Pakkumise tegi Juhan Parts 2011. aastal.

Artur Talvik

Helistas ja kutsus Juhan Parts või kuidas see käis?

Hillar Teder

Täpselt ei mäleta. Oleme Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga suhelnud aastast 2008. Ma isegi ei tea, kas seal oli Juhan Parts kogu aeg minister või ei olnud.

Artur Talvik

Enam-vähem vist kogu aeg jah.

Hillar Teder

Eks kusagilt sealt sai see suhe alguse. Vist uus valitsus tuli.

Artur Talvik

2011 olid Riigikogu valimised.

Hillar Teder

IRL-1 oli selline põhimõte, et ta võtab parlamendiliikmed riigi äriühingute nõukogudest ära. Ilmselt oli siis vaja nõukokku kedagi, kelle suhtes on ministeeriumil mingi ettekujutus, kuid kes ei ole poliitikaga seotud.

Artur Talvik

Ütlesid, et „me“ oleme suhelnud ministeeriumiga. Kas sinu ettevõtte? Mis põhjusel te suhtlesite?

Hillar Teder

Oleme suhelnud väga ammustest aegadest. Suhtlesime rohkem ekspordi teemadel: kuidas ekspordi arendada ja Kredexi teemadel.

Artur Talvik

Kas sa oled ministeeriumi nõustanud?

Hillar Teder

Mitte päris. Olen osalenud erinevatel ümarlaudadel.

Artur Talvik

Kas sa oled paljude äriühingute nõukoguses olnud?

Hillar Teder

Ei, mitte eriti. Mind ei ole huvitanud see, olen rohkem vedaja pool olnud. Nõukogu on rohkem selline, kes istub ja vaatab.

Artur Talvik

Kui sa nõukogusse sattusid, siis kuidas nõukogu töö tundus?

Hillar Teder

Nõukogu esimees oli tol ajal Neinar Seli, kes oli seal pikalt olnud. Eks ta oli selline sisse töötatud asi. Vahetus ju ainult osa nõukogust. Kui nüüd vahetus kogu nõukogu, siis ma arvan, et nad ei saa üldse millelegi pihta. Nii tegelikult nõukogusid ei vahetata. Ettevõtluses on tavaliselt järjepidevus hinnas. Keegi peab midagi mäletama ja asjadest aru saama. IRL-i valitud poliitikutest nõukogu liikmed vahetati välja.

Artur Talvik

Kuidas sulle tundus, kas kompetentsi oli piisavalt nii suure ettevõtte juhtimiseks?

Hillar Teder

Kindlasti. Kui sadamat vaadata, siis on klassikaline sadama tegevus ja reisilaevandus. Üks Muugal ja Paldiskis, teine siin. Direktorid asja jagasid, Ain Kaljurannal olid raudtee kogemused ning ta oli tubli ja hakkaja. Paaril korral oli momente, kas juhatuse liikmete lepinguid pikendada või mitte. Mina olin juhatuse liikmete lepingute pikendamise poolt.

Artur Talvik

Juhatusel liikmete lepingute pikendamine käis nõukogus kaks korda läbi. Kuidas see pikendamine käis?

Hillar Teder

Kahel korral käis jah. Mina olen kolme aasta kaupa pikendamise poolt. Mingil hetkel peaks juhatust vahetama, lõputult ei tohiks juhatuse liikme volitusi pikendada. Kus see piir jookseb on raske öelda, kas siis viie või kaheksa aasta järel peaks inimesi juhatuses vahetama. Kindlasti mitte üle kümne aasta ei peaks sama inimene juhatuses jätkama. Olen igasuguseid direktoreid näinud, ka mujal maailmas. Nii Kiil kui ka Kaljurand olid täitsa normaalsed direktorid. Hea, kui direktoril on ettevõtluse taust. Sel on omad ohud ja plussid. Parim direktor on selline, kes on peaaegu nagu ettevõtja. Oht on see, et sellise direktori poolt võidakse teha sinu ettevõtte sisse oma ettevõtte. Nõukogu peaks ikka juhatusel silma peal hoidma, ütleva mida teha ja mida mitte. Seda saab teha siis, kui nõukogu on jõulisemas positsioonis. Riigiettevõtte puhul ma seda väga ette ei kujuta. Pigem erakapitalil põhineva aktsiaseltsi puhul, kus omanikud on jõulisemad. Riik on suhteliselt jõuetu omanik. Riigi ettevõtete puhul keegi ei taha otsustada ning toimub vastutuse lõputu jagamine ei tea kuhu, keegi ei taha vastutust enda peale võtta, mille tulemusena käib lõputu arutelu selle üle mida teha. Allan Kiilil oli ettevõtluse taust, alustanud lihtsatest asjadest ja siis poliitikuks läinud ning pärast tuli ärisse tagasi. Pigem oli tema ikkagi ettevõtte peremees, kes ütles Ain Kaljurannale, et mida teha.

Artur Talvik

Kas peremees oli ta sellepärast, et ta oleks nagu sõitnud „soomusrongis“ seoses parteilise taustaga?

Hillar Teder

Me nii lähedased ei olnud. Eks nad ajasid natuke oma asja ja nõukogu liikmetega ei ole põhjust väga familiaarseks muutuda. Nägime neid üsna harva.

Artur Talvik

Neinar Seliga olid nad üsna familiaarsed.

Hillar Teder

See on hoopis teine jutt. Kiil ja Kaljurand kui juhatajad said oma tööga hakkama, nad jagasid asja. Kuid see oht selliste direktoritega on, et ühel hetkel on nad tublid, aga siis on risk, et nad teevad ühe ettevõtte sisse teise ettevõtte, mis siis päeva lõpuks ilmselt juhtuski.

Jaanus Karilaid

Kui omaniku esindaja, minister kutsus sind nõukogu liikmeks, siis kas ta rääkis ka riigi nägemusest millised on omaniku ootused AS Tallinna Sadama nõukogule? Omanik peab ju näitama oma visiooni kuhu ettevõtte peaks arenema. Kuidas omanikupoolse visiooni või lähteülesande tutvustamine käis?

Hillar Teder

Mina pean Juhan Partsi tubliks meheks. Tema on üks vähestest, kes suudab midagi otsustada, suudab midagi enda peale võtta. Mõni kord läheb pihta, mõnikord mööda nagu elus ikka. Ta vähemalt ei kartnud ja see on üks oluline joon. Eks me sadama osas mingit teemat arutasime. Olen 10 aastat töötanud Peterburis ja 10 aastat Kiievis. Transiit on Venemaaga seotud ja eks seetõttu mind valiti.

Jaanus Karilaid

Kas Botnica ostu arutasite?

Hillar Teder

See oli hilisem asi. See teema läks minust pisut mööda. Ma ei ole Juhan Partsi isiklik konsultant olnud. Oleme koos näiteks Indias ja Kiievis käinud kui minister tegi väljasõidu. Savisaar on mind kunagi Peterburgi kaasa võtnud. Ma ei tea jäämurdja ostu arutamise kellelagi personaalselt midagi. Jäämurdja lugu mäletan, kuid ma arvan isiklikult, et seal midagi kahtlast ei olnud.

Artur Talvik

Nõukogus oli väga selgelt kaks osapoolt: IRL (hiljem ka SDE) ja REF. Me näeme nõukogu protokollidest, et tihti läheb vaidlus parteilist liini pidi, mis oli ka Botnica puhul. Kas sellistel puhkudel omanik esindas partei seisukohta? Kas omaniku esindajaga samasse parteisse kuulunud nõukogu liikmetega arutati asi eelnevalt läbi?

Hillar Teder

Üks kord oli selline juhus, ei mäleta mida arutati, aga ajakirjanikud käisid Harju tänavas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ees pilti tegemas sellest, kuidas Veiko Tishler ja teised nõukogu liikmed ministeeriumis käisid. Mind pildi peale ei saadud. Mind kas ei kutsutud või ma ei teadnud, et peab minema, kui Partsi poolt korraldatud arutelu toimus. Seal võis arutluse all olla mingite lepingute pikendamine. Minister arvas, et juhatuse liikmeid peaks vahetama. Mulle juhatuse liikmed jällegi tundusid sümpaatsed. Mina hääletasin nende jätkamise poolt. Minuni kuidagi ei jõudnud sellised asjad. Botnica asja AS Tallinna Sadam ikkagi tahtis teha, sest pakuti normaalseid tingimusi. Vaidlus käis rohkem ümber selle, et kuidas seda saaks teha. Hankeid ei saa teha ilma kindla kavatsuseta, s.o siis kui sa täpselt ei tea kas sa tahad hanget teha või mitte. Jäämurdja tuli anda Veeteede Ametile rendile. See on tegelikult ebareaalne. Üks riigi värk kõik. Oleks võinud osta jäämurdja Veeteede Ametile. Botnica osteti AS Tallinna Sadamale puhtalt riigi eelarvelistel kaalutlustel, et see oleks aktsiaseltsi äri ja mitte riigi kohustus. Eks see on valikute küsimus. Nii otsustati ja tehti. Allan Kiil pidas Botnica osas läbirääkimisi. Mina ise olen ostmistel kasutanud *broker* teenuseid, kes võtab tavaliselt 0,5 % tehingu hinnalt. Selle raha eest peab *broker* tegema kõik nimekirjad turul pakutavatest objektidest, tegema ära nende võrdlused, andma asjakohased seletused. *Broker* oleks tulnud näiteks nõukogu ette ja pannud alternatiivid lauale ning siis tehakse mingi otsus. Püüdsin *broker*'eid Kiilile sokutada, aga seda ei tehtud ja keegi seda ei toetanud. Kõik, mis nõukokku tuli oli juba teada, et see peab nii minema. Seda oli eelnevalt arutatud nõukogu esimehega. Minu jaoks on hämmamise ja vastutuse jagamise süsteem see, et on olemas auditikomitee. Auditikomitee peaks tegema auditeid ja andma hinnanguid erinevatele asjadele. Siseaudit on nõukogu alluvuses. Siseauditit ei peaks palkama sadama juhataja, siseaudit ei peaks ka juhatuse käest palka saama ning kui isegi saab, siis ta ikkagi peaks raporteid andma ainult nõukogule. See oli AS Tallinna Sadamas täitsa sassis ja mittetõsiselt võetav. Samuti oli auditikomitee korraldus peapeale pööratud. Auditikomitee eelnes igale nõukogu istungile, seal osales kolm nõukogu liiget, teised nõukogu liikmed võisid ka osaleda. Auditikomitees lastakse lihtsalt teatud punktid läbi, mida on eelnevalt arutatud juhatuses ja siis jõuavad punktid nõukokku. Nõukogus on 3-4 inimest, kes näevad materjale esimest korda ja siis sa pead midagi otsustama. Vahest sai materjalid 2-3 päeva ette, siis sai neid läbi töötada. Materjalid olid tööalaseks kasutamiseks ja neid majast välja ei võinud viia. Lõpuks läks asi keeruliseks. Lasin advokaadil pabereid ja toimikuid vaadata. Lasin endale memosid teha.

Artur Talvik

Mis toimikuid?

Hillar Teder

2014. või 2015. aastal kanti 2,8 milj EUR Prevo Holding OÜ-le. Sisuliselt äärmiselt hämar lugu, millega keegi ilmselt ei ole jõudnud tegeleda. Eks neid asju oli veel. Pidin notaritelt võtma konsultatsioone. Juhatuse poolt enam adekvaatset juttu ei tulnud. Auditikomitee poolt tundus, et mida segasem lugu seda rohkem püüti teemat eelnevalt arutada, enne kui asi nõukokku jõudis. Nõukogus öeldi siis, et teemat on juba auditikomitees arutatud ja lasti see läbi. Näiteks oli üks lugu seotud maatüki müümisega, kus kinnisvara hindaja oli hinnanud maa väärtuse kõrgemaks, kui oli see hind, millega auditikomitee tegi ettepaneku maa müüa. Maa hinna vähendamist põhjendati võimaliku saaste olemasoluga maatükil ja kuna selle suhtes oli hinnang tellimata, siis tehti ettepanek maa odavamalt müüa, et väidetavalt siis ei tule hiljem nõudeid ostja poolt. Ma ei mõistnud küll, et kuidas see peaks nõuete esitamist takistama. Sääraseid

segaseid asju võiks olla vähem. Minu arvates ei ole üldse auditikomitee asi selliseid maatüki müümisi arutada. Auditikomiteega püüti lihtsalt vastutust hajutada. OÜ Prevo juhtum oli kõige kahtlasem. Seal oli üks väga vana ja halb leping terminali rajamiseks sadama territooriumile. Sadamal oli kohustus ehitada terminal või kai valmis, kuid lepingu teisel poolel tegelikult kaupa, mida sadamasse tuua ei olnud. Lepingu teine pool teatas, et soovib oma lepingust tulenevat nõuet Tallinna Sadama suhtes realiseerida. Siis anti üks hetk sadam kohtusse. Viis aastat ei toimunud midagi, asi seisis. Ühel hetkel hakati seda teemat korduvalt juhatuse poolt nõukokku tooma. Küsisin vaidluse teiselt poolelt, et mis on summa, millega saaks vaidluse lõpetamise osas kokkuleppele. Mulle öeldi, et see on umbes üks miljon eurot, võtsin selle teadmiseks. Siis läks taas aega mööda ning juhatuse liikmed üks hetk ütlesid, et asi on nõukogus otsustatud, nõukogu on otsustanud maksta hüvituseksena 2,8 mln eurot Prevo Holdingule. Arvasin, et pean asja uurima. Küsisin, et kellele hüvitust maksti, kuid vastust ma ei saanud. Samuti oli kohtuistung tunnistanud Tallinna Sadama palvel kinniseks.

Jaanus Karilaid

Kes võisid olla Prevo Holdingu tehingu taga nõukogu liikmetest?

Hillar Teder

Vahet isegi ei ole, kes seal oli, aga süsteem kui selline oli täiesti jabur. Püütakse vastutust lahjendada, jagada.

Artur Talvik

Kuhu Prevo Holding OÜ makse läks?

Hillar Teder

Ma ei tea. Mingi hetk Prevo Holdingu aktsionärid vahetusid ja maksti „tühjale kestale“ raha. Küsisin, kes on füüsilisest isikust lõppomanik on ja AS Tallinna Sadama jurist vastas, et tema ka ei tea. Eelmised omanikud läksid sellest ärist pronksõduri järel toimunud transiidilanguse ja sellele järgnenud Venemaa kriisi ajal välja.

Artur Talvik

Kas Rail Garant oli ka sinu ajal?

Hillar Teder

Jah.

Artur Talvik

Kas sa käisid Moskvas ka?

Hillar Teder

Ei. Rail Garandi kohta öeldi, et neil kaupa ei ole. Neil olid ainult vagunid ja võlad. Kui 2008-2009 tekkis majanduslangus, siis ta ei suutnud enam elus püsida. Rail Garandi omanikel võis olla tahe hea, kuid see asi läks vett vedama.

Jaanus Karilaid

Sa väitsid, et auditikomitee tegi imelikke lükkeid? Mis see põhjus võis olla? Kas auditikomitee liikmed olid ebapädevad? Oli neil hirm ettevõtte tuleviku pärast?

Hillar Teder

Ei tea.

Jaanus Karilaid

Kes võis nõukogu liikmetest Prevo Holdingu lobi taga olla?

Hillar Teder

Ma ei võtaks seisukohta. Mul oli põhjust arvata, et ei olnud.

Jaanus Karilaid

Osad nõukogu liikmed väitsid, et nõukogu liikmetel olid erisuhted juhatuse liikmetega. Suheldi tihedamini kui nõukogu koosolekul.

Hillar Teder

Ei olnud midagi sellist. Igaüks võis helistada ja midagi küsida.

Jaanus Karilaid

Aga sellist lobi mõjutust?

Hillar Teder

Ma ei oska selle kohta öelda. Mina seda igal juhul ei täheldanud.

Artur Talvik

Kas sa enne 2011. aastat parteidele toetust andsid?

Hillar Teder

Peab ajakirjanike käest küsima. Nemad on head raamatupidajad. Ma tõesti ei tea.

Artur Talvik

Meil on info, et samast ajast kui sa nõukogu liikmeks said hakkasid sa erakondi toetama. Miks sa erakondi toetanud oled?

Hillar Teder

Eks me sõbrunesime parteidega ära.

Artur Talvik

Porto Franko on sinu objekt?

Hillar Teder

Jah. Olen n-ö selle ideoloogiline isa.

Artur Talvik

Kas sul ei tekkinud seal huvide konflikti, et maa mingi ots läks AS Tallinna Sadama maale ja said AS Tallinna Sadamalt selle tasuta rendile?

Hillar Teder

Ei. See maatükk ei ole kunagi olnud AS Tallinna Sadama oma olnud. See krunt on ostetud Tallinna linna käest aastal 2000. Kas AS Tallinna Sadam on selle krundi naaber?

Hillar Teder

Jah.

Jaanus Karilaid

Linnapea oli siis Jüri Mõis.

Hillar Teder

Oleme aastal 2015 koos AS Tallinna Sadamaga tegelenud planeeringuga Russalkast linnahallini. Selle planeeringu maksime meie, mitte isegi AS Tallinna Sadam.

Jaanus Karilaid

Jüri Mõis on väitnud, et raha sai Tallinna Sadamast pumbana kolmikliit: Isamaa, Mõõdukad ja Reformierakond. Hiljem on räägitud, et seda raha kasutas pumbana Reformierakond. On räägitud Kalev Lillo nimest, Remo Holsmeri nimest. Allan Kiil kuulus ka Reformierakonda. Kas selline maitse ei jäänud juurde, et sadam võib olla kellegi rahapump?

Hillar Teder

Ma ei oska öelda. Ajad on muutunud. Kunagi olid ka situatsioonid teised. Need, kes varem teenisid 150 miljonit aastas, siis nüüd võib-olla 5 miljonit. Kui Jüri Mõis nii ütles, ju see siis nii oli. Tal ei ole põhjust seda välja mõelda. Ju olid sellised ajad, ajal olid teised.

Jaanus Karilaid

Kui sina olid nõukogus, kas siis ei tundunud, et keegi võis erakonna huvides raha vahelt võtta?

Hillar Teder

Kui sa oled nõukogu liige ja midagi sellist märkad, siis tuleb kohe reageerida, kui ei reageeri, siis pole nõukogu liige oma hoolsuskohustust täitnud.

Henn Põlluaas

Kas mingeid kahtlaseid momente ei tekkinud?

Hillar Teder

Eks see Prevo Holding OÜ oli. Kummalised otsused tulid ka pärast seda kui juhatuse liikmed olid kinni pandud. AS Tallinna Sadama eelarve on 60 miljonit EUR. Sügisel üritati erakorraliselt ära kulutada 15 miljonit EUR. Tegin selle kohta memo. Lõpuks otsustati teha 3 miljoni EUR eest. Ülejäänud osas ütlesid, et selle üle tuleb veel mõelda. Teemad olid endiselt segased. Näiteks: sügisel teeme 5 miljoni EUR eest rambi. Mina ütlesin, et pange 2016. aasta eelarvesse ja mõtleme läbi. Taheti laevafirmale ehitada rampi, kahtlesin, et kas tegemist ei ole riigiabiga. Laevafirma võiks ise endale rambi muretseda. Otsuseid taheti teha ülepeakaela.

Henn Põlluaas

Kas need jutud tulid uuel juhatuselt?

Hillar Teder

Ei.

Henn Põlluaas

Kust siis?

Hillar Teder

No vot....

Jaanus Karilaid

Kus afääri valguses viga tehti? Kas omaniku tahe on olnud nõrk? Nõukogu vaatas juhatuse liikmete tegevust pealt. Mida tuleb teha, et tulevikus selliseid asju vältida? Tuleb välja, et juhatuse vahetusega tehakse ikka ebamõistlikke otsuseid.

Hillar Teder

See on hea küsimus kas need otsused on täna ära tehtud või ei ole.

Üleskirjutuse koostanud:

Ege Heinla
Uurimiskomisjoni konsultant

Üleskirjutuse üle vaadanud:

Hillar Teder
(e-mail 10.05.2016)